קסה א ב ג ד מיי' פי"ב מהל' אבל הל' י והל' יא טוש"ע יו"ד סי' שנג סעי' ה :

קסו ה מיי' שם הל' ט סמג עשין מד"ס ב טוש"ע י"ד סי' שמד סעיף ד :

קסז ו מיי' פ"י שם הל' ג סמג שם טוש"ע י"ד סי' שנט סעי' ח :

קסח ז מיי' פ"א מהל' חגיגה הלכה ז :

קסט ח מיי' פ"י מהל' אבל הל' ג סמג שם טוש"ע י"ד סי' שנט סעי' ט :

קע ט מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' יא:

משמע שרש"י היה מתיר בגדים שכבסו קודם האבל ובתוס' פי' כצ"ל

קעא י מיי' פ"ז מהל' י"ט הל' כג ופי"א מהל' אבל הל' ב סמג שם ולאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקמז סעי' ו וטוש"ע י"ד סי' תא סעי' ב:

דאביי כרבי ורבא כראב"ש עי' רש"ש

קעב כ מיי' שם טוש"ע א"ח שם סעי' ז וי"ד שם סעי' ד :

קעג ל מ מיי' שם הל' ג טוש"ע א"ח שם סעי' ח וי"ד שם : חגיגה יז: ר"ה ד:

נושא

יום א' לפני המועד

והחג נחשבים

ימים רבים

לצלות לחשבון

השלשים

ב' רבנים

המתחילים ליום א'

לפני עצרת

יום אחד...

◇ לפני 'המועד'

פ"ג גרסי' בן ג' שנים יוצא במטה ר' עקיבא כו' פי' דלא בעי ג' כו' כצ"ל

תורה אור

אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים ואין עומדין עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים, בן שלשים יוצא בדלוסקמא רבי יהודה אומר לא דלוסקמא הניטלת בכתף אלא הניטלת באגפיים ועומדין עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים,* בן י"ב חדש יוצא במטה, ר"ע אומר: הוא בן שנה ואבריו כבן שתים, הוא בן שתים ואבריו כבן שנה יוצא במטה ר' שמעון בן אלעזר אומר היוצא במטה רבים מצהיבין עליו אינו יוצא במטה אין רבים מצהיבין עליו, ר"א בן עזריה אומר ניכר לרבים, רבים מתעסקים עמו, אינו ניכר לרבים אין רבים מתעסקים עמו, ומה הן בהספד רבי מאיר בשם רבי ישמעאל אומר עניים בני שלש, עשירים בני חמש רבי יהודה אומר משמו עניים בני חמש, עשירים בני שש, ובני זקנים כבני עניים

אמר רב גידל בר מנשיא אמר רב הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי ישמעאל ① דרש ר' ענני בר ששון אפיתחא דבי נשיאה יום אחד לפני עצרת ועצרת הרי כאן ארבעה עשר, שמע רבי אמי ואיקפד-אמר: אטו דידיה היא דרבי אלעזר א"ר אושעיא היא' דרש רבי יצחק נפחא אקילעא דריש גלותא יום אחד לפני עצרת ועצרת הרי כאן ארבעה עשר, שמע רב ששת איקפד-אמר: אטו דידיה היא דר"א אמר ר' אושעיא היא דא"ר אלעזר א"ר אושעיא מנין *לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה שנאמר °בחג המצות ובחג השבועות (א) מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה, *אדבריה רב פפא לרב אויא סבא ודרש ② יום אחד לפני ראש השנה וראש השנה הרי כאן ארבעה עשר, אמר רבינא ③ הלכך יום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו הרי כאן עשרים ואחד יום, רבינא איקלע לסורא דפרת א"ל *רב חביבא מסורא דפרת לרבינא: אמר מר יום אחד לפני ראש השנה וראש השנה הרי כאן ארבעה עשר? אמר ליה אנא מסתברא כרבן גמליאל הוא דאמינא: **מתני'** אין קורעין ולא חולצין ואין מברין אלא קרוביו של מת ואין מברין אלא על מטה זקופה:

גמ'

דלוסקמא · ארון : **ואין עומדין עליו בשורה** · אין צריך לעמוד עליו בשורה כשחוזרין מבית הקברות עוברין לפני האבל בשורה וכל אחד אומר לו "תתנחם": **ברכת אבלים** · ברכה שאומר ברחבה כדאמר בכתובות (ד' ח:) : **תנחומי אבלים** · כל שבעה הולכין לנחמו בביתו : **הניטלת בכתף** · באדם אחד : **באגפיים** · בשני בני אדם דרך כבוד : **ואבריו כבן שתים** · שאבריו גדולים : **מצהיבין** · מרגישין ומצטערין: **ניכר לרבים** · שהיו מכירין כבר שהיה רגיל לצאת מן הבית : **מה הן בהספד** · כמה יהא גדול שמצוה להספידו : **עניים בני שלש** · לפי שהעני מצטער על בניו יותר מן העשיר לפי שאין לו שמחה אחרת: **יום אחד לפני עצרת** · היה אבל : **הרי כאן ארבעה עשר** · דעצרת חשוב כשבעה וזהו יום שלפני עצרת חשוב ז' דסבר כי האי תנא דלעיל (ד' כ·) דאמר אפילו יום אחד אפילו שעה אחת וכמאן דאמר עצרת כרגלים : **מתני' על מטה זקופה** · יושבין המנחמין : **חולצין** · כתפיהן : גמ'

אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים · מפורש במסכת קדושין (דף פ: ושם) אע"ג דאין איש אחד מתייחד עם שתי נשים, בשעת אבילות דטרידא שרי :

ואין אומרים עליו ברכת אבלים · פירש בקונטרס דמיירי בלא כלו לו חדשיו ומיהו אפי' מיירי בכלו לו חדשיו נהי דמתאבלים עליו כדאיתא בפרק ר"א (שבת ד' קלו· ושם) ובפרק יש בכור לנחלה (בכורות דף מט·) מ"מ אין מחמירין עליו כל כך לצערו כדאשכחן בהכי דסמוך דלפי מה שהוא גדול מחמירין לכבודו :

ברכת אבלים ותנחומי אבלים · שמנחמים אותו בדברים:

לעיל (ע"א) פירש בקונטרס דאם בא להחליף בגדים שכבסו קודם הרגל ללבוש בגדים שהן מכובסין כי חלוק הוא מלבוש ומכאן *משמע שר' שמעון היה מתיר בגדים שכבסו קודם הרגל ובתוס' פי' אם בא להחליף ללבוש בגדים שאינם מכובסים כי חלוק הוא מלבוש ורגילים ללובשו ולהחליף בלא כיבוס ור' יצחק זקיני סובר כך ועל פירש"י הקשה דאי שרי בגדים שכבסו קודם אבלו ומסתמא הכי נמי שרי בגדים המגוהצים קודם אבילות וא"כ מכין לו למעלה דאביי כרבי *מנא ① ב"ר אלעזר בן שמעון שמא מקודם אבלו היו מגוהצין וי"ל דמדשרו הכי דוקא ולא חדשים לבנים ש"מ דסבירא להו הכי ומיהו זהו המנהג עתה שמלבישין אותו לאדם אחר יום או חצי יום ואין זה קרוי בגד מכובס לדידיה : **רבי** עקיבא אומר בן שנה כו' · ולא סגי בי"ב חדשים ובמסכת שמחות *נראה לי ר"ע כו' ② פירוש דלא בעי ג' שנים ואם מת ③ ביום שלשים פוסק בפ' יש בכור (בכורות ד' מט·) שלשים יום באדם הינו נפל ויום שלשים לענין אבילות כיום שלפניו והינו מתאבל וה"ה מסתמא לענין בכור :

דרבי אלעזר א"ר אושעיא היא· והא דלא מייתי ברייתא דר"א בן יעקב דמפיק תשלומין מוקראתם ובקצרכם איזהו חג שאתה קורא וקוצר הוי אומר זה חג השבועות וריש לקיש אמר חג הקציר איזהו חג שאתה חוגג וקוצר בו הוי אומר זה עצרת וי"ל לומר דלא ידעינן כמה ימים אי לאו מדרבי אושעיא כדאיתא פרק אין דורשין (חגיגה דף יז: ושם) אלא קשיא מנא ליה דעצרת כרגלים בזמן הזה הא ליכא תשלומין ונהי דמתני' הכי משמע מדקאמרי עצרת כרגלים משמע לגמרי מיהו היא גופא מנא ליה י"ל כיון דעצרת חד יומא ונחשב כמו פסח וסוכות בזמן שבית המקדש קיים לענין תשלומין חשיב נמי לדידן כרגל דפסח וסוכות מיהו בר"ה ויום הכפורים משמע דלא סבירא להו הכי דליהוו חשיבי כשבעה ימים מדלא נקט אלא עצרת ולית ליה דרבן גמליאל ורב פפא דבסמוך דאמרי אפילו ר"ה ויוה"כ ישנן כרגלים דלעולם הוא במקום פסח וסוכות הקשה בתוספות הרב מה אנו צריכים שיהא ראש השנה כשבעה ימים בלאו הכי נמי מותר לגלח ערב יום כפורים דהוי קובר את מתו שמונה ימים קודם יום כפורים דבטלה הימנו גזרת שלשים ותירץ דנפקא מינה אם לא גילח ערב יום כפורים דאינו מגלח אחר יום כפורים אבל עתה דחשבינן ראש השנה כשבעה ויום הכפורים כשבעה וערב ראש השנה כשבעה ימים קודם ובין ראש השנה ליום כפורים שבעה ונקיט ליה בתר יום כפורים שני ימים ומגלח ואין נראה לי תירוץ זה דהא קיימא לן כאבא שאול דאמר לעיל (ד' יט:) מגלח אחר הרגל אלא יש לפרש דנפקא לן מינה לענין שמועה רחוקה דחשבינן לה שמועה רחוקה בהני שני ימים אחר יום כפורים וזהו דוחק גדול כי זה אינו מפורש בשום מקום שתחשב שמועה רחוקה פחות משלשים יום ויותר היה יכול לומר לענין דחשבינן אחר ראש השנה שבת שלישית דאמר לעיל יושב במקומו מיהו אין זה נראה שום קושיא כלל דהא דאמר שמונה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים יום היינו דוקא היכא דנהג אבילות שבעה ימים אבל זה שלא נהג אבילות כי אם יום אחד לא אמרינן יום כפורים תבטל שלשים ותמהני למה לא פירש הרב כך כי דבר זה פשוט ובסמוך פירש כענין זה הרב יום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו הרי כאן כ"א יום דדוקא בהני אומרים דשמיני עצרת הרי כ"א יום אבל מת ברגל שלא נהג אבילות קודם הרגל לא הוי שמיני עצרת כי אם יום אחד למנין שלשים כך נראה לי ואיני יודע הבירור כך פירש הרב ופירש בהלכות גדולות דהשתא דאית לן תרי יומי אי שכיב ליה שיכבא ביום טוב ראשון לא ינהוג אבילות עד מוצאי יום טוב שני (ימים) ואותו יום טוב שני עולה למנין שבעה ואי שכיב ביום שני ההוא יומא נוהג אבילות דכיון דיום טוב שני דרבנן אתי אבילות דאורייתא דיום ראשון דהוי מן התורה כדאמרינן בזבחים (ד' ק:) ומבטל יום שני דרבנן ואין נראה לר"י וגם אין נוהגין כלל ובמקום אחר פירשתי* :

אלא קרוביו · ירושלמי ובלבד קרובים הראוין להתאבל כהדא דרבי אבין דמך במועדא לא גמל ר' מנא חסדא אמר בתר מועדא נועבדא ליה יקרא והסיק חכם שמת הכל כקרוביו מברין עליו אלו ואלו נראה לי מכאן משמע שיש הבראה בלא אבילות *כגון ברגל ולקמן (ד' כה:) אמר אפי' רבו שלמדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום אחד ותמיהני אם כן נצטרך הבראה לשמועה רחוקה ולא מצינו ברבי חייא שעשו לו הבראה אלא קאמר לעיל (דף כ:) והולך כלי אחרי לבית המרחץ ושמא לענין הבראה החמירו משום כבוד החכם :

וכף

רבינו חננאל

כר"ג · איכא דאמרי להא דרב גידל אהא דתניא תינוק כל ל' יום יוצא בחיקו ונקבר באשה אחת ובשני אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים · אבא שאול אומר אף באיש אחד ובשתי נשים · ואין עומדין עליו בשורה ואין אומרין עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים. בן ל' יום יוצא בדלוסקמא · ר' יהודה אומר לא דלוסקמא הניטלת על הכתף אלא הניטלת על אגפיים · ועומדין עליו בשורה ואומרין עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלי' בן י"ב חודש יוצא במטה' ר' עקיבא אומר בן שנה ואבריו כבן שנתיים ואבריו בן שנה יוצא במטה · רבי שמעון בן אלעזר אומר היוצא במטה רבים מצהיבין עליו · ר' אלעזר בן עזריה אומר ניכר לרבים רבים מתעסקין בו · אין ניכר לרבים אין רבים מתעסקין בו מה הן בהספד · ר' מאיר אומר משום ר' ישמעאל עניים בני שלש · עשירים בני חמש · ר' יהודה אומר משום ר' ישמעאל עניים בני חמש · עשירים בני שש · ובני זקנים כבני עניים · אמר גידל בר מנשיא אמר שמואל הלכה כר' יהודה שאמר משום ר' ישמעאל : **ירושלמי** תני אין מראין פנים לא בר"ה ולא ביוה"כ · ר' חזקיה הוה ליה עובדא · סלקין רבנן למחמי ליה אפין בצומא רבא א) אמר לון כלום אמרו אין מראין פנים לא בר"ה ולא ביוה"כ לא מפני התפלה שנייה הוא יוה"כ שחל להיות בשבת · ב) דריש ר' ענני מי שקבר את מתו יום אחד לפני עצרת חשוב כשבעת ימי האבל ופסקו ז' ימי אבלו · ועצרת חשוב כשבעת ימי הרגל · דאמר ר' אלעזר מניין לעצרת שיש לה תשלומין שבעה שנאמר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות · מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה · שאם לא הקריב ביום הראשון יש לו להקריב כל ימי החג · כך עצרת יש לה תשלומין שבעה כחג המצות · הרי ז' לפני עצרת ועצרת ז' הרי י"ד משלים ט"ז יום והרי גמרו לו ל' ומותר בתספורת · אדבריה רב פפא לרב אויא סבא ודרש יום אחד לפני ר"ה ור"ה הרי י"ד אמר רבינא הלכך הקובר את מתו יום אחד לפני החג והחג שבעה · ושמיני שלו שהוא רגל בפ"ע הרי כאן כ"א יום וזהו שאמר רגל בפ"ע לענין פז"ר קש"ב · פירוש ג) רגל בפ"ע זהו כדי לחשב יום שמיני של חג הסוכות ז' ימים לאבל למנין שלשים : **מתני'** אין קורעין ואין חולצין כתף ולא מברין אלא קרובין של מת

א) פי' ויוה"כ חל אז בשבת . ב) בירושלמי שם איתא שנייה הוא יוה"כ שחל להיות בחול ופי' דאין חילוק דבין שחל בשבת ובין שחל בחול לעולם אין מראין פנים . ג) דברי רבינו אלו הובא בתוס' ר"ה דף ד' ע"ב ד"ה פז"ר קש"ב בשמו של רבינו ז"ל.

[שמחות פ"ג ע"ש]

דברים יז

[ע' פרש"י ביצה כט·]

ב"מ סח: הגי' רב חנינא

הגהות הב"ח

(א) גמ' בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מה חג המצות:

גליון הש"ס

תום' ד"ה אלא פי' כגון ברגל · עיין לעיל דף כ ע"א תד"ה שכבר

[עיין תוס' ברכות מז: ד"ה מצוה דרבים שאני]